

Festival za šesťnásť rokov vyrástol, zmohtnel ako dub...

Skončil sa ďalší, už šesťnásťročník Medzinárodného festivalu filmov o životnom prostredí Envirofilm. Niesol sa v znamení Medzinárodného roku biodiverzity a širokej verejnosti ponúkol množstvo pozoruhodných dokumentov, súťažných aj nesúťažných filmov, sprievodných podujatí a zaujímavých stretnutí. Envirofilm sa tento rok po prvý raz konal aj v Krupine, čím sa počet festivalových miest zvýšil na päť.

Marián a Martin Geišbergovci obohatili svojou muzikou a spevom a tiež moderovaním otvorenie festivalu

A opäť slovenský rekord

V prvý deň festivalu padol v poradí tretí slovenský „envirofilmový“ rekord. Po rekordnej guli a rekordnom hadovi je na svete rekordná reťaz, ktorú pokrstili menom Aluména. Krstným otcom nebol nikto iný, ako minister životného prostredia SR Jozef Medved'. Na finále „tvorby“ rekordnej reťaze sa podieľali zástupcovia – žiaci jedenástich základných škôl z piatich festivalových miest. Počas jednej hodiny z viečok z mliečnych výrobkov spojili reťaz dlhú 2 550 metrov, ktorá váži cca 83 kilogramov.

Otvorenia festivalu sa zúčastnil minister životného prostredia SR Jozef Medved', primátori festivalových miest a ďalší významní hostia

Programy Pavla Barabáša a Steve Lichtaga sa tešia veľkej priazni divákov. Steve Lichtag bol hosťom u Pala Barabáša a mal aj svoj vlastný večer

Príroda bez človeka prežije, ale človek bez prírody nie, povedal okrem iného na otvorení festivalu minister ŽP SR Jozef Medved'

Jubileum rodáka od Bystrice

Jubileum rodáka zo Senice pri Banskej Bystrici, zakladateľa slovenskej národnej kinematografie, legendárneho predstaviteľa Janošika, herca a režiséra Paľa Bielika si pripomenuli desiatky návštevníkov Envirofilmu. Slovenský filmový ústav pri príležitosti storočnice jeho narodenia (11. 12. 1910) uviedol na festivale pásmo jeho filmov zo Zlatého fondu Slovenského dokumentárneho filmu, ako aj pásmo jeho neznámych hracích filmov.

Jednou z myšlienok Paľa Bielika, ktorá, rovnako ako mnohé ďalšie, zostala dodnes živá, je: „Jediným bohom vo filme je pre mňa obecenstvo...“ Paľo Bielik všetky svoje filmy robil s láskou a zánietením, a to charakterizuje jeho filmovú tvorbu, aj herectvo. Či už ide o dokumenty alebo hrané filmy.

Večer s Pavlom Barabášom

Nenahradiiteľné miesto v programe festivalu má tradičný večer s Pavlom Barabášom. Už ôsme stretnutie svetoznámeho režiséra s plnou sálou ľudí (tých čo mali šťastie a zohnali lístky) moderoval a svojším humorom spetroval Steve L. Lichtag. Program večera sľuboval štyri ukážky z kvarteta výprav Paľa Barabáša. A ako zvyčajne, diváci neboli sklamaní. Úvodná krátká ukážka z filmu Muchimuk nadviazala na starší film Pavla Barabáša Tepuy, ktorý dokumentoval mimoriadne objavy vo vnútri stolových hôr vo Venezuele. Nové objavy naznačujú, že stolové hory ukrývajú obrovské systémy jaskýň (rozprestierajú sa v celej šírke, dĺžke a hĺbke stolovej hory) a je možné, že vznikli skôr ako samotné stolové hory. Druhá ukážka bola záznamom z cesty na bicykloch, ktorú režisér absolvoval, ako sám povedal, „aby si doliečil rany z výpravy do Venezuely“... Cyklistika na cestách bez zvodidiel vo výške cca 5 000 metrov nad morom, uprostred Himalájí v Nepále, strmé zrážky a cesty pripravili divákovi výnimočný adrenalínový zážitok. Ukážka dobrodružného splavu nepálskej rieky Karnali, ktorá viackrát preverila pozornosť členov výpravy a umožnila im „pekne“ sa vykúpať, priniesla do Barabášových filmov „trochu“ vody a divákovi v sále adrenalín.

Školáci sú pripravení pusť sa do tvorby rekordnej reťaze z hliníkových viečok z mliečnych výrobkov, ktorá napokon merala 2 550 m

Reťaz Aluménu v prvý deň festivalu spojili žiaci 11 škôl z piatich festivalových miest. Bude zapísaná do Knihy slovenských rekordov

Záver patril filmu Mongolsko: V tieni Džingischána. Cesta cez celé Mongolsko do Ulanbátaru. Piatí Slováci a ich mongolský sprievodca. Režisér si už na začiatku kladie otázku, ako mohol národ Mongolov v minulosti vytvoriť najväčšiu ríšu v dejinách. Kým minulosť predstavovali krátke úseky z histórie, slovami autora „za ktoré by sa nemusel hanbiť ani Jakubisko“, krásna mongolská príroda očarovala divákov od začiatku filmu a mohli nadobudnúť pocit, že Mongolsko odoláva civilizačnému procesu, no civilizácia už do Mongolska dorazila. Na položenú otázku však Pavol Barabáš nenašiel odpoveď. Tak ako režisér, aj diváci mohli len uvažovať nad tým, ako národ pohostinných pastierov žijúcich v jurtech, v krajine s hustotou zaľudnenia jeden človek na štvorcový kilometer, mohol v minulosti vytvoriť najväčšiu ríšu v dejinách ľudstva. (Rado Sloboda)

Spokojnosť a znepokojenie zároveň

Vek hlupákov... Filmové dielo, ktoré predstavuje výrazný príspevok k celosvetovému snaženiu jednot-

Hliníkovú reťaz pokrstil minister životného prostredia SR Jozef Medved'. Výroba reťaze trvala hodinu, reťaz vážila cca 83 kg

Počas festivalového týždňa deti skladali aj pexeso protikladov - Život na jednej planéte, pyramída potravinových vzťahov - Pyramída života

O Květe Fialovej hovoril Martin Slunečko, režisér filmu Stále okuzlená a okouzľujúci Květa (v strede), kameraman Vlado Haviar a Kateřina Javorská

livcov, aktivistov, environmentálnych MVO, festivalov a pod. dosiahnuť zmenu globálneho otepľovania prostredníctvom globálnych dohôd jednotlivých krajín, na ktorých prijatie sa kráti čas. Vek hlupákov však nie je „suchým“ dokumentom. Je zaujímavou kolážou drámy, dokumentu a animovaného filmu. Kombinuje fikciu s faktami. Hlavnú úlohu rozprávača - archivára stvárnil takmer oscarový Pete Postlethwaite. Rok 2055, jadrovou vojnou zničený svet, „blahobyť“ konzumu sa zmenil na prežívanie malého počtu ľudí. Desiatky kilometrov na sever od pobrežia Nórska sa nachádza svetový archív, ktorý ukrýva umelecké a intelektuálne dedičstvo ľudstva, ako aj modernú Noemovu archu. Bravúrne spracované sledy obrazov silne zapôsobili na všetkých prítomných a len málokto mohol po premietaaní ignorovať fakty, ktoré film predstavil. Globálne otepľovanie nie je výmysel a je nevyhnutné niečo pre svet urobiť. Mnohí si dnes nevedia predstaviť aké následky by v budúcnosti mohla mať súčasná nezodpovednosť, resp. zľahčovanie problému. Vek hlupákov v tejto imaginácii výrazne pomohol. A tento obraz vôbec nie je veselý, práve naopak... Po filme sa uskutočnila zaujímavá

Po filme Vek hlupákov s divákmi besedovali (sprava) Alexander Ač, Juraj Zamkovský, Jaroslav Jadauš, László Miklós, moderovala Kateřina Javorská

debata, ktorej sa zúčastnili poslanec NR SR László Miklós, štátny tajomník MŽP SR Jaroslav Jadauš, Juraj Zamkovský (Priatelía Zeme-CEPA) a Alexander Ač (Ústav systémovej biológie a ekológie AV ČR). Diskusia priniesla niekoľko odpovedí, ale aj nových otázok, na ktoré diskutujúci ne našli odpoveď. Došlo aj k zaujímavým stretom. Napríklad idea riešenia globálneho otepľovania prostredníctvom technológií. Kým na jednej strane panoval s touto ideou súhlas, na druhej strane zas nesúhlas, odôvodnený tým, že príčinou problému nemožno problém vyriešiť. Na pretras prišla aj výhodnosť, resp. nevýhodnosť diaľnic, automobilového priemyslu, závislosti od ropy a iných fosilných surovín. Napriek zaujímavosti diskusie, nemožno nepoznamenať, že v istých otázkach diskusia zbytočne stagnovala, najmä v otázke základu dnešnej environmentálnej krízy. Názory diskutujúcich hostí však určite prispeli k tomu, že po skončení podujatia diváci odchádzali spokojní a znepokojení zároveň. (Rado Sloboda)

Slovenský spisovateľ a častý hosť festivalu Anton Hykisch predstavil tento rok svoj nový román Rozkoše dávných čias

Účastníci workshopu pre študentov filmových fakúlt, ktorý sa konal v priestoroch Fakulty dramatických umení AU v Banskej Bystrici

Deti zostali verné Barabášovi

Detskú porotu Envirofilmu 2010 tvorilo tridsať žiakov z banskobystrických základných škôl. Za predsedníčku poroty si zvolili Bronislavu Greškovú zo Základnej školy J. G. Tajovského. Porota vyberala z desiatich filmov, z toho štyri boli krátke animované dokumenty zo seriálu OVCE.sk. Ďalej to boli filmy Zabitá (Chorvátsko), Carstenz - Siedma hora (Slovensko), Posledná vôľa jedného tigra (Nemecko), Transformáci (Portugalsko), Mimoszemšťania na Amazonke: Epizóda 2: Tajné spojenec-

Oceňovanie najlepších prác výtvarnej súťaže Zelený svet teší nielen deti, ale aj pedagógov, rodičov, organizátorov

tvo (Francúzsko), Malawi - jazero hviezd (Rakúsko). Spolu s detskou porotou si súťažné filmy pozreli aj diváci v kinosále. Detská porota udelila dve ceny. Cenu Rádia Regina za excelentné spracovanie zvuku vo filmovej snímke získal francúzsky film Mimoszemšťania na Amazonke: Epizóda 2: Tajné spojenectvo (13 hlasov) a Cenu detskej poroty Pavlovi Barabášovi za film Carstenz - Siedma hora. Nie je to prvý raz, deťom sa Barabášove filmy páčia. Carstenz dostal od poroty 8 hlasov. Znamená to, že sympatie tridsiatich mladých porotcov si získali viaceré filmy. Medzi nimi hlavne rakúsky film Malawi - jazero hviezd, ktorý „šliapa“ na päty víťazom obidvoch ocenení. Deťom sa páčil aj nemecký film Posledná vôľa jedného tigra.

Environmentálna realita a kríza

Na pôde SAŽP sa v panelovej diskusii Nová Environmentálna realita spôsobená celosvetovou hospodárskou krízou stretli študenti Gymnázia J. G. Tajovského v Banskej Bystrici so s štátnym tajomníkom MŽP SR Jaroslavom Jadaušom, riaditeľom Greenpeace Slovensko Jurajom Rizmanom a ekologom, vedcom - limnológom Janom Baricom z Kanady.

Na úvod si pozreli film EKO-zločiny: Zabíjači ozónu ocenený na minuloročnom Envirofilme hlavnou cenou. Následne v diskusii hostia medzi sebou korektno diskutovali, samozrejme s tým, že vo viacerých otázkach sa nezhodli. Hovorilo sa o problematike, ktorú predstavil film, t. j. problém ilegálneho dovozu freónu do EÚ, ale aj o Montrealskom protokole, ozónovej diere, nelegálnych skládkach, komunálnom odpade a likvidácii elektroodpadu. Prof. Barica upozornil na to, že budúce generácie budú musieť riešiť nielen environmentálne problémy. Dôležité je neupadnúť do letargie. Zároveň upozornil, že výzvou do budúcnosti je aj ochrana vody, jej „udržanie“ v krajine.

(Rado Sloboda)

Festival je miestom mnohých príjemných stretnutí. Stretnutie Mira Rema a Tatka Prírodu bolo jedným z nich

Ján Kadlečík (ŠOP SR) a David Barna (USA National Park Service) prezentovali národné parky Slovenska a USA

Národné parky USA a Slovenska

Prezentácie národných parkov USA a Slovenska sa zúčastnil David Barna, zástupca riaditeľa pre komunikáciu vo federálnej agentúre USA National Park Service a Ján Kadlečík, odborný pracovník Štátnej ochrany prírody SR, ktorý hovoril o druhoch a stupňoch ochrany prírody na Slovensku. Predstavil všetky naše národné parky, kde spomenul základné informácie, ako rok založenia, rozlohu, polohu v rámci SR, zaujímavosti a, samozrejme, nechýbali fotografie.

Po našich národných parkoch prišli na rad národné parky USA. Najprv v podobe krátkeho, asi 16-minútového dokumentu. Bol to len útržok zo série dokumentov o národných parkoch v USA, krátka ukážka toho, čo národné parky vlastne znamenajú. Diváci videli krásne zakutia tejto obrovskej krajiny, kde sú asi všetky typy krajín – púšte, útesy, skalnaté hory, kaňony, veľké pásma lesov či zamrznutá Aljaška... Beseda bola plná otázok a jej účastníci Davida Barnu doslova nechceli pustiť. Ohotne však odpovedal na všetky otázky.

(Adam Jekkel)

Publikum film pochopilo

Skvelý český dokumentarista Steve L. Lichtag po troch rokoch práce na filme Poslední lovci prišiel na Envirofilm uviesť jeho premiéru. O divákov nebola núdza a sála v Europa Cinemas bola naplnená do po-

Premietania slovenského filmu Pokoj v duši sa (zľava) Aleš Bílek, Vlado Balko a Ľubo Paulovič zúčastnili najprv ako diváci, a potom ako besedujúci

Návštevy filmárov a hostí festivalu v Detskej fakultnej nemocnici pri Rooseveltovej nemocnici v Banskej Bystrici sa stali peknou tradíciou

sledného miesta. Záujem bol pochopiteľný. Dokument o posledných lovcov vorvaňov, pre ktorých sú hlavným zdrojom potravy, a v konečnom dôsledku aj ich prežitia, sľuboval netradičný filmový zážitok. Vorvane pre dedinu Lamarela predstavujú nielen potravu, ale aj tovar, s ktorým môžu obchodovať na trhu a zabezpečiť si to, čo pre život potrebujú. Civilizácia k nim prichádza pomaly, ale predsa, ich tradičné drevené kajaky už poháňajú motory. Zvyšok lovu však zostáva v duchu tradícií. Dlhé dni, týždne, niekedy dokonca mesiace čakajú Lamarelčania na vorvaňov. Čakali aj filmári. Nakoniec sa však ukázali a... nastal strhujúci boj človeka a prírody. Zvíťazí vorvaň, najväčší mäsožravec ríše zvierat, alebo človek? Lovci sa znovu a znovu vrhajú s harpúnou do mora a napokon, na veľkú radosť Lamalery, víťazia. Najbližšie obdobie bude radostnejšie, mäsa, tuku, oleja bude dostatok... Film však zachytáva aj príchod tzv. ochrancov prírody, skôr však podnikateľov, ktorí chcú zriadiť v dedine pozorovateľňu veľrýb pre turistov. Žiadajú Lamalerčanov, aby zastavili lov. Na otázku z čoho budú žiť, „ochranári“ odpovedajú, že z cestovného ruchu. Zdá sa, že je len otázkou času, kedy lov vorvaňov skončí. Civilizácia pravdepodobne opäť zvíťazí, túžba po hmotných statkoch sa už vkradla do myšlienok mladších lovcov. Film tak zachytáva

Květa Fialová sa síce ospravedlnila, napriek tomu sa však divákovi prihovorila - prostredníctvom filmovej zdravotníčky

Zelený svet 2010

Človek v ohrození sa tam ocitli. Z vlastnej vôle a s úmyslom pomôcť. Aj pomohli. A pomáhajú... Do Haiti Andrej Bán a jeho kolega prišli dva týždne po zemetrasení. Jeho fotografie dokumentujú všetku tú ľudskú beznádej a hrôzu... ale aj nádej. Ocenil ľudskú dôstojnosť Haitičanov, ich zmysel pre hygienu a čistotu. Bolo úžasné vidieť na ruinách čističa topánok, čisto oblečené deti v provizórnych školách, či staršie dámy v snehobielych bielych blúzках a oblečení sfaby z čias kolonializmu s kulisou zrúcanín v pozadí... MVO Človek v ohrození realizuje v Haiti štyri projekty, všetky zamerané na jednu dedinu, ktorú chcú komplexne „vrátiť do života“. Ďalšou zastávkou na ceste

Aktivita pre deti a mládež sa konala v areáli Múzea SNP, niesli sa v znamení motto Biodiverzita je náš život a ako vždy bol o ne veľký záujem

možno posledné okamihy storočia trvajúceho boja lovca a prírody. Bol to krutý boj, no mal svoje pravidlá. Končil sa smrťou vorvaňov, ale aj lovcov. Nebol to masaker v duchu moderného lovu. Film nastoľuje otázku, necháme ich na pokoji alebo zastavíme lov krásnych zvierat? Odpoveď našlo publikum v diskusií, ktorá nasledovala po tomto nádhernom filme. Akú? Lamarelčanov bude lepšie nechať na pokoji. Je jasné, že publikum film pochopilo...

(Rado Sloboda)

Fotografie Andreja Bána pozastavili čas

Ak vyvrcholením festivalu Envirofilm 2010 bol slávnostný ceremoniál odovzdávania cien na Zvolenskom zámku, tak čerešničkou na festivalovej torte nesporne bolo piatkové večerné stretnutie s fotografom a publicistom Andrejom Bánom, jedným z mála slovenských novinárov, ktorý sa už roky neúnavne venuje humanitárnej a rozvojovej pomoci ľuďom v ohrození. Prostredníctvom svojich fotografií Andrej Bán zaviedol divákov na miesta ľudského utrpenia, na ktorých by sa zrejme nikto z prírodných nechcel ocitnúť. On a jeho ľudia z organizácie

Skvelý večer so skvelým človekom a vnímavým publikom. Taký bol večer s fotografom, novinárom Andrejom Bánom

Leitmotívom 14. ročníka konferencie Krajina - Človek - Kultúra bol Medzinárodný rok biodiverzity a 10. výročie Európskeho dohovoru o krajine

grafiách vždy snaží ukázať obyčajných ľudí prežívajúcich (aj umierajúcich) v ťažkých, hraničných životných podmienkach. Po sérii fotografií z každej krajiny diskutoval s publikom. Zaujímavé, fundované otázky, pohotové odpovede a v nich množstvo ďalších zaujímavých informácií. Jednoducho, skvelý večer so skvelým človekom a vnímavým publikom...

František Palonder komentuje

Predseda medzinárodnej festivalovej poroty František Palonder, si „pochtivo“ odsledoval všetkých 165 filmov prihlásených do tohtoročnej súťaže. Bol totiž aj členom výberovej komisie, ktorá do hlavnej súťaže vybrala 56 filmov.

„Sú to príbehy žánrovo vyhranené, pestré, filmársky kvalitne spracované. Rozhodovanie bolo ťažké. Musím povedať, že festival za šesťnásť rokov neuveriteľne vyrástol, z mohutnel ako dub. Má skvelé publikum, naklonené tematike, fundované, čoho dôkazom boli plné sály. Nuž čo, ceny sme rozдали. Naozaj to nebolo ľahké...“

František Palonder komentuje niektoré z ocenených filmov:

Architekt odpadu: Pri rozhodovaní o udelení hlavnej ceny boli v hre tri snímky, Čína v prúde: Environmentálna dilema, Poslední lovci a Architekt odpadu, ktorý sa nakrúcal

Cenu Rádia Regina za excelentné spracovanie zvuku vo filme získal francúzsky film Mimoszemšťania na Amazonke: Epizóda 2: Tajné spojenectvo

Festival sprestril svojím vystúpením folklórny súbor Urpín. Hudbou do programu festivalu prispeli aj skupina Družina a Diabolské husle J. B. Mrenicou

možno pätnásť rokov. Je to film, ktorý by sa mal premietat' v každej škole, v parlamente a v STV opakovať minimálne každý mesiac.

Poslední lovci: Vynikajúci film, pozerali sme naň s otvorenými ústami. Historická freska o inteligentnom názore na ochranu prírody.

Arsy-Versy: Pri Arsy-Versy sme zažili jeden fantastický pocit, že na Slovensku nám rastie skvelá dokumentárna tvorba, mladí autori. Skákali sme od radosti pri Removom filme. Je úsmevný a nadčasový. Garantujem, že tento film vojde do histórie slovenského dokumentu.

Uhiisko nad Porúbkou. Krásne nakrútený film o zväzani dreva.

Lovec: Poézia, ktorú my nedokážeme nakrútiť...

Steve Lichtag tento rok v premiére uviedol svoj nový film Poslední lovci, ktorý porota ocenila jednou z hlavných cien (kategória B - dokumentárne filmy)

Ceny za filmára Pavla Barabáša prevzal Vlado Zboja, jeho dlhoročný priateľ a člen expedície do Novej Guiney

Trešcia dilema - Ryba na ústupe: Silná snímka. S problémom, ale aj riešením.

Lom Leštinka - Zatopená história: Neuveriteľne krásny dokument!

Čína v prúde: Environmentálna dilema: Veľmi smutný film, ktorý ale na druhej strane dáva ľuďom obrovskú nádej... Obdivuhodná filmárska odvaha a občianska statočnosť.

Carstensz - Siedma hora: Fascinujúca koncovka dáva tomuto filmu všetky práva zúčastniť sa festivalu ako je Envirofilm...

Počas šiestich festivalových dní bolo vo všetkých festivalových mestách uvedených takmer 250 filmových projekcií, okrem prehliadok súťažných filmov, to boli aj prehliadky nesúťažných filmov pre školákov, pásmo filmov Paľa Bielika, ďalej filmy Pokoj

Festivalová porota si pozrela 56 súťažných filmov a vybrať tie najlepšie nebolo ľahké (sprava F. Varga, F. Palonder, Y. Weissler, D. Barna, K. Javorská)

v duši, Vek hlupákov, Limonádový Joe aneb Koňská opera, filmový portrét herečky Květy Fialovej, ako aj ukážky z nových dokumentov Pavla Barabáša. Podujatia Envirofilmu 2010 v Banskej Bystrici navštívilo cca 4 tisíc návštevníkov, značný záujem o festival zaznamenalo nové festivalové mesto Krupina (2 tisíc návštevníkov), rovnako ako aj ďalšie festivalové mestá - celková návštevnosť viac ako 8 tisíc ľudí.

Na lúke pod Múzeom SNP v Banskej Bystrici rozložili svoj tábor skauti, ktorí návštevníkom ochotne rozprávali o svojej činnosti

Mladý slovenský filmár Miro Remo preberá cenu od riaditeľa festivalu Jaroslava Jadaša za najlepší film slovenského autora za film Arsy-Versy

Medzinárodná festivalová porota udelila celkom 15 cien, detská porota udelila dve ceny. Hlavnú cenu Envirofilmu 2010 si odniesol film Olivera Hodge Architekt odpadu (Veľká Británia) - príbeh o architektovi Michaelovi Reynoldsovi, ktorý svoj život, talent a energiu venoval najmä stavbe nového typu domu, predstavujúceho významnú alternatívu k súčasným konvenčným aj tzv. nízkoenergetickým domom. Jeho domy žiadnu energiu nepotrebujú. Film je úžasným príkladom toho, že ak človek niečomu verí a napriek prekážkám sa nevzdáva, dokáže takmer všetko.

(Zoznam ocenených filmov v prílohe na s. 3 - 5, www.envirofilm.sk)

Pripravila: Anna Gudzová
Foto: Peter Rusko